

Voorwoord.

Met veel plezier schrijf ik een voorwoord voor de 17^e uitgave van ons verenigingsblad. Het is alweer de laatste uitgave van het jaar 2001. De redactie prijst zich gelukkig dat ook enkele leden kopij hebben aangeleverd en de redactie spoort anderen aan dit goede voorbeeld te volgen. Kopij is er nooit te veel.

Alhoewel het gezegde luidt: "regeren is vooruitzien", wil ik toch een korte terugblik werpen op de activiteiten van dit jaar. In januari vond er een interessante lezing plaats over (verdwenen) molens in Herwijnen en omgeving. Op de avond van de ledenvergadering in april werd na de pauze de film over de bijna watersnood in 1995 met veel aandacht en belangstelling bekeken. Vervolgens was er op 6 juni de zomeravond-bijeenkomst, immers werd het eerste lustrum gevierd in de vorm van een boerenbruiloft, een overweldigend succes. De vereniging was zoals gebruikelijk ook actief op de jaarlijkse braderie op 30 juni. Tenslotte vindt er binnenkort de laatste activiteit plaats in de vorm van een lezing over "aardewerk en porselein" en het bespreken van meegenomen aardewerk en porselein door de leden. In de aparte uitnodiging leest u hier meer over. Daarnaast is er een aantal graffrommels gerestaureerd, waarvoor financiële bijdragen ontvangen zijn van de Vervoornstichting, Rabobank Waalstroom en het Prins Bernhard cultuurfonds. Het resultaat mag er wezen, als u nog niet bent wezen kijken op de begraafplaats, het is de moeite waard.

Het ledental is inmiddels de vierhonderd gepasseerd. De vereniging leeft niet alleen door de activiteiten die plaatsvinden, maar juist de leden zijn het die een vereniging dragen. Dit komt onder andere tot uiting in de belangstelling die getoond wordt bij de activiteiten en de bereidheid de handen uit de mouwen te steken.

Met betrekking tot de financiën van de vereniging staan ons twee belangrijke zaken te wachten. Allereerst vindt op 1 januari 2002 de invoering van de Euro plaats, ons huidige geld wordt dus "historie". Na alles wat er over de Euro is geschreven en gezegd, wil ik daaraan verder geen aandacht schenken. Daarnaast zal de betaling van de contributie met ingang van 2002 plaatsvinden door middel van een acceptgiro. Ik doe een dringend beroep op u gebruik te maken van de acceptgiro, dat vergemakkelijkt de administratieve verwerking. Voor de goede orde merk ik op dat de verstrekking van de acceptgiro eenmalig is en dat er geen betalingsherinnering wordt gestuurd. Overigens wens ik u veel leesplezier toe, ook in dit nummer staan weer lezenswaardige artikelen.

Joop Kwakernaak

Inhoud.

	<u>Bladzijde</u>
Voorwoord	1
Inhoud / Giften / Uitslag raadwedstrijd / Ledenavond	2
Informatie bestuur	3
Vervolg tragische gebeurtenis in 1902	4
Toen en nu	12
Hooikeuten	17
Terugblik	26
Kiek van Toen	27

Giften.

- Enkele boeken over tuinbouw en polders en spreuken over paarden van Gerrit de Kock uit Hellouw.
- Foto's en het reglement varkensverrekening van mevrouw Van Alphen-Braspenning uit Herwijnen.
- Foto's en een document uit 1898 lidmaat kerk, van de heer W. van Leersum uit Herwijnen.

Uitslag raadwedstrijd.

1. graanmolen
2. raamhaak
3. drinkbakje voor kippen
4. geitenbeugel
5. bietenschoffel
6. knap van krommedissel
7. schoofgavel

Deze prijs werd door Daan Heijnen gewonnen.

Ledenavond.

De eerstvolgende ledenavond is op woensdag 30 januari 2002.
Een programma-overzicht over 2002 wordt in het verenigingsblad van januari opgenomen.

Informatie bestuur.

Het bestuur is als volgt samengesteld:

<u>Voorzitter:</u>	de heer M. van Maaren Achterweg 76, 4171 BD Herwijnen, tel. 0418 – 581594 e.mail adres: fam.van.maaren@hetnet.nl
<u>Secretaris:</u>	mevrouw M. Pelle-van Ooijen Meidoornlaan 23, 4171 AN Herwijnen, tel. 0418 – 582527 e.mail adres: Apelle@hetnet.nl
<u>Penningmeester:</u>	de heer J.P. Kwakernaak Kr. Akkers 21, 4171 BM Herwijnen, tel. 0418 – 581723 e.mail adres: jpkwakernaak@hetnet.nl
<u>Bestuurslid:</u>	mevrouw D. van Zee-van Arendonk Gr. Reinaldweg 3, 4171 LC Herwijnen, tel. 0418 – 582246
<u>Bestuurslid:</u>	de heer J. de Kock Meikampgraaf 8, 4174 LB Hellouw, tel. 0418 – 581391
<u>Bestuurslid:</u>	mevrouw C. Vos-Bok Zandsteeg 12, 4171 BH Herwijnen, tel. 0418 – 582603 Carin.enhermanvos@wolmail.nl
<u>Bestuurslid:</u>	de heer G. Bok Achterweg 38, 4171 BC Herwijnen, tel. 0418 - 582037
<u>Redactie verenigingsblad:</u>	de heer M. van Maaren en de heer J.P. Kwakernaak
<u>Typewerk verenigingsblad:</u>	mevrouw M. Pelle-van Ooijen
<u>Verspreiding verenigingsblad:</u>	mevrouw C. Vos-Bok

De contributie bedraagt f 20,-- (€ 10,--) per jaar inclusief verenigingsblad (voor buitenleden f 25,-- / € 12,50).

Bankrelatie: Rabobank Waalstroom te Waardenburg, rekeningnummer 36.67.12.314 ten name van historische vereniging "Den Ouden Dijk".

Vervolg tragische gebeurtenis in 1902

In ons verenigingsblad jaargang 6 nummer 15 januari 2001 staat op de bladzijde 12 t/m 16 het artikel "Tragische gebeurtenis", waar twee inwoners van Herwijnen verdronken, respectievelijk de twaalfjarige Neeltje Pannekoek en veerman Hendrik v/d Velde. In het hoofdstuk Amerika van dat artikel vertelde Teunis van Zomeren geb: 1880 en in 1907 naar Amerika geëmigreerd dat hij vanaf de benedenoven ooggetuige was van de tragische gebeurtenis op de Waal, wat niet vermeld werd was dat Teunis van Zomeren meende dat er nog een derde persoon was verdronken, maar het niet zeker wist. In ons onderzoek daarna werden in eerste instantie geen gegevens over het vermoedelijke derde slachtoffer gevonden. In verhalen over Herwijnen die van generatie op generatie gaan werd niet gesproken over drie slachtoffers. Ook na het uitkomen van ons verenigingsblad geen reacties daaromtrent, totdat bestuurslid Jaap de Kock, verzamelaar van historisch beeld- en tekstmateriaal uit de streek de redactie meldde, dat hij twee krantenknipsels had gevonden die betrekking hadden op dat noodlottige ongeluk op de Waal in 1902. De nieuwe gegevens werden met Wim de Fockert besproken. De Fockert kennende en wetende dat hij de gemeente en streekarchieven zou raadplegen om zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over de juistheid van die krantenknipsels. De Fockert trotseerde weer en wind en bezocht vele malen de streek en gemeente-archieven op het gemeentehuis van Lingewaal te Asperen. Vele memo's, brieven en briefjes kwamen bij de redactie binnen zoveel dat er een dossier werd aangelegd met als bestandsnaam, "Briefjes van Wim de Fockert". Uit de berichtgeving in "De Geldermalser" van 20 en 27 augustus 1902 is het niet duidelijk om over hoeveel slachtoffers het gaat. Wel is duidelijk dat er een derde persoon was verdronken.

Citaat uit de Geldermalser van 20 augustus 1902

Verdronken zijn: Anthonie van Arendonk, Neeltje Pannekoek en de veerman Hendrik v/d Velde en naar beweren van de equipage (scheepsbemanning) van de Nijmegsche boot nog een juffrouw gekleed met een rode bloese.

Het eerste artikel is van 20 augustus 1902 uit de Geldermalser.
Het tweede artikel uit dezelfde krant van 27 augustus 1902.

Plaatselijk Nieuws.

Herwijnen. Het Gemeentebestuur alhier heeft, naar aanleiding van het treurig ongeval van verleden week aan het Benedenvaer alhier, maatregelen genomen, overeenkomstig het reglement op de scheepvaart, waardoor den reizigers, die voortaan van stoombooten door een veerbootje opgebracht of afgehaald worden, minder gevaar zal dreigen.

Aan beide veeren worden nu de veerschnitjes door den veerschipper met een helper aan de stoombooten geroeid. Wenschelijk zou het echter zijn, dat de helpers ook schippers waren volgens het reglement moeten het „twee kloeke varensgezellen“ zijn.

Ook zijn aan de veerschnitjes aanwijzingen van diepgang met duidelijke wits strepen aangebracht, zoodat ieder kan zien wanneer de schnitjes overladen worden.

Men hoopt, dat ook de andere gemeentebesturen langs de Waal deze maatregelen in acht zullen nemen en blijven handhaven.

Het lijk van den veerman Van der Velden werd Zaterdagmorgen door een Woudrichemschen visscher drijvende gevonden nabij Loevestein. Na te Brakel gekist te zijn, werd het Zaterdagavond alhier ter aarde besteld.

Het lijk van Neeltje Pannekoek is te Vuren uit de Waal opgehaald.

Herwijnen. Maandagmorgen omstreeks half een gebeurde op de Waal bij het beneden-veer alhier een vreeselijk ongeluk. De veerman Van der Velde roeide aan de opvarende Nijmeegsche boot om passagiers aan boord te brengen en af te halen. Daar bij zijn gewone veerboot wat op wilde knappen deed hij een en ander met een kleine roeiboot van veel minder draagkracht. Nauwelijks hadden de tien passagiers de stoomboot verlaten en in de roeiboot plaats genomen, of deze kantelde en allen op een na, die nog juist op de bootstrap kon springen, lagen in 't water. Dank zij de spoedige en krachtige hulp van v. Dalen uit Brakel en een schipper slaagde men er met veel moeite in zes personen te redden.

Verdronken zijn: Anthonie van Arendonk, Neeltje Pannecoek en de veerman, Hendrik van der Velde en naar beweren van de equipage der Nijmeegsche boot nog een juffrouw gekleed met een roode blouse. Van deze laatste is evenwel nog niets met zekerheid bekend. Tot heden is nog slechts het lijk van Van Arendonk opgehaald. De oorzaak van het ongeluk is nog moeilijk vast te stellen. Waarom evenwel liet de kapitein der boot toe dat 10 passagiers plaats namen in het te make bootje? Waarom geinde hij niet zooals hem het Rijnvaartreglement voorschrijft bij het afzetten van meer dan 5 personen om twee booten? Waarom laat men steeds ondanks datzelfde reglement toe dat een veerman alleen aan booten roeit, terwijl toch voorgeschreven is dat zulks steeds door twee moet geschieden. Boveerd wordt tevens dat de stoomboot te vroeg volle kracht aanzette, terwijl van andere zijde verzekerd word dat de veerman struikelde en zoo de overvolle boot deed kantelen. Tegen den kapitein der Nijmeegsche boot is proces-verbaal opgemaakt.

Het geheele dorp is nog onder den indruk van deze zoo droeve gebeurtenis.

Wie was Anthonie of Antonie van Arendonk.

Bevolkingsregister van Herwijnen periode 1813-1849 .

Wijk A

Nr.40 van het huis

Geboren uit de

ouders

Gerrit van Arendonk 07 sep 1803

Cornelia Verploegh 05 dec 1804

Cornelia van Arendonk

23 okt 1827

Willem Cornelis van Arendonk

25 okt 1828

Martinus van Arendonk

24 okt 1831

Cornelis van Arendonk

10 apr 1833

Anneke van Arendonk

22 jan 1835

Herdrik van Arendonk

27 sep 1836

Overleden 1842

Maarten van Arendonk

10 nov 1838

overleden 1842

Cornelis van Arendonk

1822

zie Wijk A nr. 2

Heiltje van Arendonk

19 sep 1840

Antonie van Arendonk

19 sep 1840

Wilhelmina van Arendonk

19 feb 1844

Volgens de krantenartikelen uit 1902 moet het gaan om Antonie van Arendonk, tweelingbroer van Heiltje van Arendonk. Het geboorteregister uit 1840 meldt dat "heden den eenentwintig september achttienhonderdveertig voor mij ondergetekende ambtenaar van den burgerlijke stand der gemeente Herwijnen provincie Gelderland is verschenen Gerrit van Arendonk Mzn. van beroep landbouwer, oud zevenendertig jaar, wonende te Herwijnen welke aangiften heeft gedaan dat zijn echtgenote Cornilia Verploegh, zonder beroep, te Herwijnen op den negentiende september dezes jaars des namiddags om half elf ure is bevallen van een zoon aan welke de voornaam is gegeven van Antonie.

Van welke verklaring deze acte is opgemaakt in tegenwoordigheid van Cornelis Verploegh, van beroep landbouwer, oud zevenendertig jaar en Gurrit van Doesburg, van beroep winkelier, oud zeventig jaar, beiden in deze gemeente woonachtig, welke deze acte na voorlezing met ons hebben getekend,

G. van Arendonk Mzn.

C. Vorploegh.

Boellaard"

Gerrit van Arendonk tekende nadrukkelijk met Mzn. (Maarten zoon) Maarten van Arendonk geb: 26 oktober 1766 gehuwd met Anneke Verploegh. Na het overlijden op 18 maart 1846 van M. van Arendonk wonende in Wijk A, nummer 2 is de op nummer 40. wonende Anneke van Arendonk bij haar grootmoeder gaan wonen. Volgens een omnummeringslijst uit 1963 moet huisnummer a 40. nu nummer 146 of 144 zijn in de buurt waar Niek van Velzen Jr. een nieuwe woning heeft gebouwd.

*Nummer A2 was de woning van Janna en Hannes van der Kaay.
Met op de foto Janna en Hannes.*

Het huisje werd in tweeën bewoond, aan de voorkant door Janna en Hannes van der Kaay en aan de andere kant van het huisje (aan de kant van de Zeekse stoep) daar woonde Henk en Dorus van Zuydam (de klepperman).

Ook Cornelis van Arendonk woonde bij zijn grootmoeder. Cornelis deed in 1902 aangifte van het overlijden van zijn broer Antonie.

"Overlijdensregister 1902 der gemeente Herwijnen.

Den twintigste augustus verscheen voor ons Hendrik Johannes Smit, ambtenaar van den burgerlijke stand der gemeente Herwijnen, Cornelis van Arendonk, oud negenenzestig jaren, landbouwer, wonende te Herwijnen en Peter de Jongh, oud negenenvijftig jaren, poldersecretaris wonende te Herwijnen. Eerstgenoemde broer van- en laatstgenoemde niet verwant aan na te melden overledene, die verklaarden, dat op den achttiende der maand augustus dezes jaars, des namiddags ten een ure binnen deze gemeente is overleden Antonie van Arendonk oud eenenzestig jaar, zonder beroep, geboren te Herwijnen en wonende aldaar, ongehuwd, zoon van Gerrit van Arendonk en Cornelia Verploegh, beiden overleden. Na voorlezing is deze acte door ons ondertekend en de comparanten.

C. van Arendonk

P. de Jongh

H.J. Smit"

Resumé

Uit het voorgaande blijkt dat op 18 augustus 1902 drie inwoners van Herwijnen zijn verdrongen, respectievelijk, Antonie van Arendonk, Neeltje Pannekoek en Hendrik v/d Velde. Twee laatstgenoemden staan vermeld in nummer 15 van ons verenigingsblad.

In dit artikel gaat het om Antonie van Arendonk geb. 19 september 1840 wonende in wijk A nummer 40 bij zijn ouders Gerrit van Arendonk en Cornelia Verploegh. Huisnummer A 40 was aan het Boveneind nu 142-144 of 146 exact is dat niet aan te geven omdat in die tijd veel woningen in tweeën werd bewoond.

Het bovineind gezien van af A v/d Meiden richting de bovineindse stoep.

Bij de geboorte-aangifte presenteerde de vader van Antonie, Gerrit van Arendonk zich nadrukkelijk als Mzn. Deze Maarten van Arendonk woonde ook aan het bovineind Wijk A nummer 2. Logisch gedacht zou men denken dat nummer 2 huize "De Raay" moet zijn geweest maar "De Raay" had als huisnummer voor de brand in 1927 nummer A3 en A4 hier weer een woning die in tweeën werd bewoond. Huisnummer A1 en A2 was het huisje van Zuydam en v/d Kaay. Antonie van Arendonk trok op latere leeftijd bij zijn grootmoeder in. Naar aller redelijkheid kunnen we aan nemen dat Antonie als vrijgezel en zoals vernoemd zonder beroep tot die fatale dag in augustus 1902 aan het bovineind moet hebben gewoond.

Dit artikel kwam mede tot stand door de heer W. de Fockert.

Marinus van Maaren,
maart 2001

Bronnen:

- Bevolkingsregister 1840/1902 streekarchief depot Asperen.
- Mevrouw H. van Dorsen-de Groot, werkgroep genealogie.
- Jaap de Kock, historisch beeld- en tekstarchief.
- Henri Cartier-Bresson, foto Janna en Hannes van der Kaay.

Herwijense vertellingen.

Vakantie: het is weer vakantie en ik vind daar niks aan. Ik heb altijd vakantie, vakantietijd is voor mij te stil, geen voetbal, en op het mertje voor het gemeentehuis is het ook stil. En als ik toch iemand spreek, vragen ze me steeds, Gijs moet je ook op vakantie? en altijd moet ik zeggen nee mij niet gezien, en dat vind ik maar niks dat altijd weer te moeten zeggen. En om dat ik altijd vakantie heb, heb ik ook tijd genoeg om over dingen na te denken, en dat was nu over die vakantie. Even boodschappen doen, er even uit, hier en daar een praatje maken. Bij de winkel aan gekomen de eerste bekende, je raad het nooit, Gijs moet je ook op vakantie? Nee ik ben al geweest. Waar ben je naar toe geweest? Naar Hal, zei ik, Hal dat ligt toch in België?, België? zij de nou toch wijzer, Hal, Hal ligt achter de voordeur!.

Gijs van Elskes.

Toen en nu.

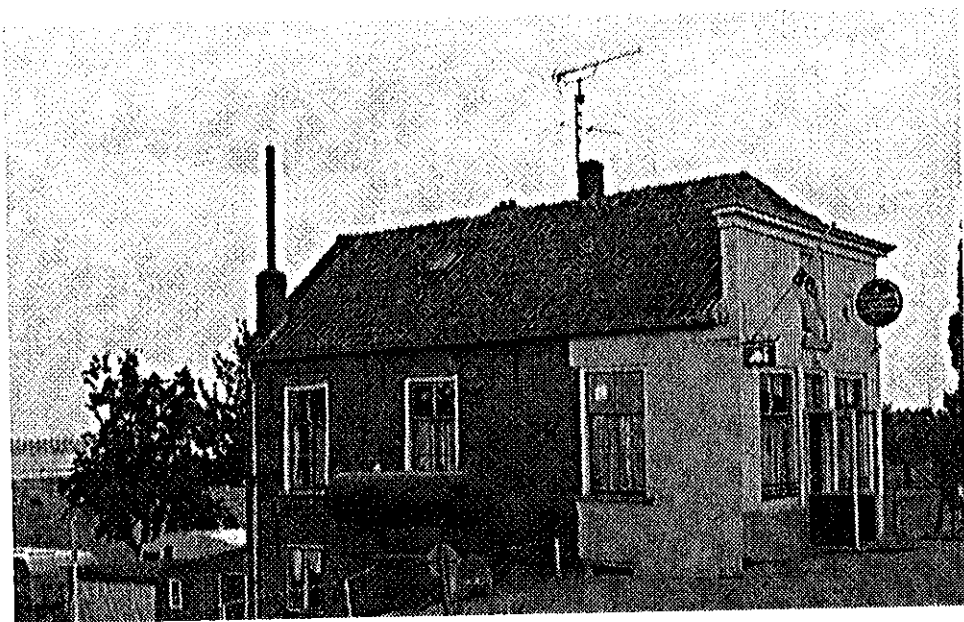
"Je heb zeker toch al wel weer een stukje geschreven voor het boekje" wordt mij nogal eens gevraagd.

Mijn antwoord is dan wie weet, misschien wel eens. Nu zal ik het dan maar eens proberen, met die hoop dat er meerderen zijn die iets van voorheen zich nog goed kunnen herinneren, of het van ouderen gehoord hebben. Het is dan voor later interessant en het moet natuurlijk op waarheid berusten!

Als ik dan een stukje probeer te schrijven is het van mij altijd de bedoeling om in gedachten terug te gaan hoe het er vroeger was of uitzag. Voor de historische vereniging is dit mijns inziens toch de bedoeling, zowel van personen als de omgeving.

Velen van ons zullen zich nog wel goed kunnen herinneren, hoe het er daar op bepaalde plaatsen uitzag, net als op nog zovele andere plaatsen hier in Herwijnen en waar nu niets meer of weinig van terug te vinden is. Zoals er nog zo velen zijn die nog goed weten hoe het er in de buurt van de camping uit zag, zijn er ook velen die daar niets van weten.

Hier stond dus het café van Janus van Horssen (zie foto) dat afgebroken is en opnieuw opgebouwd, met de voorgevel zo'n beetje in dezelfde stijl.

Aan de benedenkant van dat café stonden twee kleine huisjes met de muur strak tegen de dijk gebouwd. In één van die huisjes ben ik geboren. Naast het café daar woonde toen Piet van Wijgerden (Piet de Klompenmaker). In de winter na de slachttijd kon men daar spek laten roken wat hij deed met de krullen, het afval van het klompenmaken. Je kon het dan altijd goed ruiken als Piet de schoorsteen vol met hammen had hangen die gerookt moesten worden. Het was dan altijd een aangename geur.

Hij was ook veerman. Met de boot roeide hij je dan naar de overkant op alle tijden van de dag. Naast Piet van Wijgerden stond dus mijn ouderlijk huis, met daarachter drie Klapsbomen (handperen) en een boompje Gieser Wildeman. Verder stond er een varkenshok dat op instorten stond. Maar goed dat het geen zware storm heeft meegemaakt, want dan diende wel gevreesd te worden voor het leven van het varken dat er in verbleef en dan dus de slachttijd niet gehaald had. De knotwilg die er pal naast stond heeft al die tijd het hok overeind gehouden en zomers deed hij dienst als schaduw voor het varken. Daarnaast een mijtje hooi wat de wintervoorraad was voor de geit.

Aan de benedenkant daar woonde toen Joh. van Weelden en zijn vrouw, de ouders van Bertha Diettrich, het huisje staat er nog. Toen ik geboren ben was Bertha 10 jaar wat ze zich nog zo goed kon herinneren. Ze zei altijd als ze me zag "ha buurjongen".

Daarnaast woonde Jasper van der Meijden, de opa en oma van Jasper de groentenboer. Ernaast woonde Van Tuyl de mandenmaker. Vervolgens woonde er J. van Brakel en het laatst Nico de visboer.

In hetzelfde huis aan de andere kant daar woonde H. van Londen, dit was toen al een huis met twee onder één kap. Voor de bocht ook aan de buitenkant van de dijk daar woonde W. van Steenis.

In de bocht daar woonde toen L. van Zandwijk waar hooi geperst werd tot pakken. Hier was zogenaamd Den Bol, met het weeghuisje voor het wegen van hooi en bieten, enz. Op dat weeghuisje, wat helaas verdwenen is, stond: "schale der gerechtigheid". Niet iedereen was het daarmee eens want iemand had er "on" voor gezet dat vertelde me ome Willem.

Ik was weleens een dagje aan Den Hoek zoals men dat daar toen altijd noemde, maar 's avonds wilde ik altijd weer naar huis, naar tante en opa in **het** Rot. De tweede vrouw van mijn vader ging altijd water halen met een **ruk** aan de stroom voor de was. Achter het huis heen van de veerman en **het** café, over het paadje naar de Waal. Het was toen allemaal heel **gewoon** als je over het erf van een ander liep.

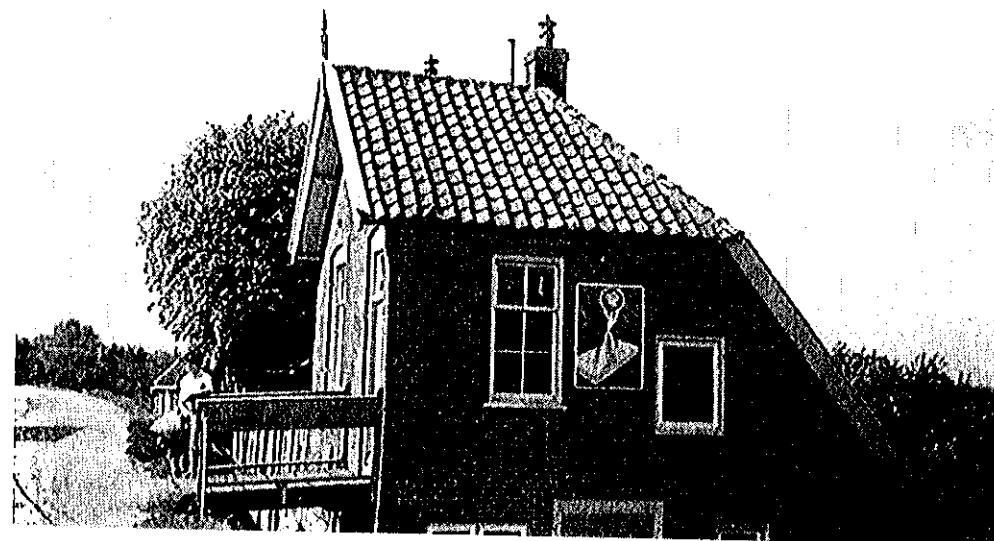
Janus vroeg wel altijd als hij je zag of je het hekkentje goed dichtgedaan **had**, want dat was voor de kippen, die moesten op zijn eigen erf blijven. Er **zal** trouwens een kinderslot op dat hek, niet met de bedoeling van

tegenwoordig maar wat men juist van beide kanten heel goed en gemakkelijk open en dicht kon doen.

Dat genoemde paadje liep met een boog naar de krib wat aansloot op het pad dat van de dijk kwam wat dienst deed als toegangspad naar het overzetveer. De heer Pieter Bijl heeft dat pad weleens gebruikt als sluiproute toen hij met een kaaïke (steen) bijna iemand een gat in zijn hoofd gegooïd had. Toen de heer Bijl dat vertelde op een van zijn spreekavonden voor de historische vereniging zag ik die vluchtroute gewoon voor me.

Als je dat pad recht door liep kwam je op een weilandje omgeven met aan de dijkkant houtgewas en aan de Waalkant riet. Zomers staat het hier nu vol met caravans. Op dat stukje gras daar had mijn vader zomers een kalfje aan een paal staan, dat hij dan in de herfst of tegen de winter weer verkocht. Daar aan de stroom was een prachtig strandje waar ik dikwijls in het zand gespeeld heb met Wimke en Hanny Kozijn. Een bekende dame kwam daar ook nog weleens zwemmen wat wij in geen geval mochten. Ik kan het achteraf ook nog goed begrijpen ook. Haar heb ik er altijd op aangezien dat wij niet in het water mochten, want als je haar zag zwemmen of liever gezegd om boven water te blijven, dan was het achter haar één en al schuim en draaikolken.

Een volwassene had er dus moeite mee om niet te verdrinken laat staan wij als kinderen; de wet was dus op het zand blijven spelen. Ze had al gauw de naam "roaierboot". Een echtere raderboot kwam er toen dikwijls over de Waal en die liet precies zo'n zelfde spoor na op het water als deze zwemster. Aan de binnenkant van de dijk tegenover café Van Horssen "Het Zwaantje" stond het oude postkantoor en de manufacturenwinkel van Van der Wal die met de lengte van de dijk was meegebouwd. Met een steil trapje kon je naar het winkeltje om o.a. knopen, garen en kaartjes wol om kousen te stoppen te kopen. Er stonden drie lindebomen aan de dijk langs het huis. Deze waren al eerder verdwenen dan het huis. De bladeren werden ieder jaar steeds eerder geel. Oorzaak was dat ze teveel vocht kregen van de bezoekers van Simon van Mourik die het café tot het laatst toe beheerde. Als de bezoekers naar huis gingen liep men eerst naar de andere kant van de dijk want als men in de buitenlucht kwam deed het bier snel zijn werking. Uit betrouwbare bron heb ik gehoord dat alle drie de linde weleens bezet waren dus een wachttijd.

Dan stond daarnaast het huis van Mientje Bijl naast Joop Spaanders. Bij Mientje gingen we altijd drinkwater halen uit de pomp die in het achterhuis stond. Thuis werd het dan in een keuls potje opgeslagen en met een steelpannetje schepte men dan de hoeveelheid water er uit, al na gelang men dorst had.

Naast Mientje daar woonde toen Leendert van Maren. 's Zondags ging hij naar de kerk als de dienst al begonnen was. In het portaal stond hij dan te luisteren en als dan de dominee amen zei ging Leendert weer snel naar huis. Men noemde hem dan ook "de schouwe Linder". Het huis op de foto kun je nog gedeeltelijk zien staan waar hij gewoond heeft. Zo'n vijftig meter vorder stond het halve huisje van A. van der Meijden, ernaast stond een hooiberg en dan het huis van Marcus Kaldenberg een broer van Jan Kaldenberg die in de Molenstraat een winkeltje had. Het huis van Marcus heeft de dijkverzwaring overleefd. Nu woont daar de familie Van Dongen in. Marcus had daar een handeltje in klompen en brandstoffen. Voor de bocht aan de binnenkant van de dijk tegenover waar W. van Steenis woonde stond tegen de helling van de dijk in de herfst altijd een stapel hout. Dit was voor oventuele dijkdoorbraken. Zoals er nu nog altijd een zanddepot aan de Wadonsteinse stoep is om zandzakken te vullen. Tussen café Van Horssen en Huls den Hoek stonden 13 huizen, een hooiberg en een grote schuur voor de mandenmakerij, waarvan nog maar twee huizen zijn blijven staan.

Dit is een uniek stukje dijk geweest met haar bewoners. Er woonde namelijk een veerman, spekroker, klompenmaker, mandenmaker, een handelaar in huishoudelijke artikelen, een visboer, een manufacturier, een timmerman, een rietdekker, een commissionair en een brandstoffenhandelaar. Voor men hier begon met de dijkverbetering had men beloofd dat het aanzicht weer een uniek stukje dijk zou worden. Daar is dus niet veel van terecht gekomen. Tijdens de werkzaamheden is het boompje Gieserwildeman, wat nog altijd een herinnering was en je nauwkeurig wist waar mijn ouderlijk huis stond, ook verdwenen. Moeite heb ik er helaas niet voor gedaan om het meer dan 70-jaar oude boompje te behouden. Bij voorbaat geloofde ik niet dat men er damwand omheen had gezet. Een zoon van mij woont nu op de plaats waar vroeger de manufacturenwinkel was van Van der Wal. Als ik daar dan ben kun je dus wel begrijpen dat er dan vele herinneringen bij mij opkomen. Ook hier is een prachtig stukje aanzicht van dijkhuisjes verdwenen. Was het toen niet mooier dan nu, of is het nu mooier dan toen? Een ieder natuurlijk zijn eigen keus. Voor mij althans en misschien naar ik hoop ook voor vele anderen ligt hier een stukje historie en nostalgie.

M. van Steenis,
Meerenburg 29, Herwijnen.

Hooikeuten

Honderd jaar geleden bestond in de grote steden een grote behoefte aan hooi. In kazernes waren vele cavalerie- en artilleriepaarden te vinden. Alle vervoer door het leger gebeurde met paarden. In de grote steden hadden maar weinig particulieren zelf een paard met koets. Welgestelde lieden liepen niet, maar huurden een koetsje van een stalhouderij. Zulke stalhouderijen hadden tientallen paarden. Al die paarden hadden hooi nodig. Dit hooi was meestal afkomstig van de uiterwaarden van onze grote rivieren. Er was een levendige handel in dit hooi. Het vervoer van dit hooi met schepen was speciaal werk.

Hooi varen

Jan Tromp uit Maasbracht vertelde, dat zijn vader handel dreef in hooi van de uiterwaarden van de Maas. Dit hooi werd in het najaar door de schipper opgekocht. Hij verkocht dit hooi in Arnhem en Utrecht aan stalhouderijen. Het hooi stak breeduit over de zijanten het schip en de last was hoog. Hij was zo geladen, dat de lading bovenaan rond liep. Dan liep de regen eraf. Deze vorm van laden was erg moeilijk; er waren maar enkele mensen die dat konden. De Dorstense aak van zijn vader mat 100 last en kon 115.000 pond hooi laden in een mooie ronde last. Deze aak was 6 meter breed en de last 8 meter breed en 8 meter hoog. Over de hooilast werden dekkleden gelegd. Daarna werden de luiken omgekeerd op de kleden gelegd. Over die luiken werden balken gelegd, van voor tot achter. Over die balken werden kettingen gespannen, van bakboord naar stuurboord. Die kettingen werden paarsgewijs aangeknoopt door tussen hen in takels te spannen met twee vierschijsblokken. Deze takels werden nog eens extra aangetrokken met een derde handje. Na het jaar 1900 ging er een staaldraad over en deze werd met de ketting aangeknoopt. Zo kon er geen wind onder het dekzeil komen.

Jan van Dongen uit 's-Gravenmoer vertelde, dat zijn vader Piet van Dongen schipper was op de keen van Duizer, hooikoopman in Zuilichem. Jan was voor mee. Zijn vader leverde vaak een last hooi af bij de Amsterdamse Rijtuig Maatschappij aan de Overtoom in Amsterdam. Volgens Jan had de ARM meer dan honderd paarden. Ook in Rotterdam was een stalhouderij met 100 paarden. Bij de ARM zag Ernst Crone de keen en liet daarvan door de scheeps timmerman Van Else in Tiel twee modellen bouwen die nu nog in de scheepvaartmuseum van Rotterdam en Amsterdam aanwezig zijn onder de naam van Zuilichemse keen. Deze keen was in Tiel gebouwd. Hij had een draagvermogen van 120 ton en kon 100.000 pond hooi laden. Een keen was een goede lastdrager. Dat wil zeggen, hoe meer de keen helde, hoe meer draagkracht hij gaf. De pakken hooi werden hoog opgetast en vastgezet. Bij

hooivrachten werd aan het roer een stuurboom bevestigd. Deze boom had een doorsnee van 25 cm; hij zat vast met behulp van ringen.

Kenen waren Rijnschepen. Voor en achter kwam het vlak omhoog tot aan het dek. De zijden waren overnaads. Het roer was een zogenaamd *klaphekken*: een soort balansroer met een verticale koning door het dek. Een deel van het roerblad stak voor deze koning uit. Vanaf de achterkant van het roerblad liep een grote houten boog naar de top van de koning, waar het was bevestigd aan het helmhout. Deze keen van Duizer was gewoon ingericht. In het vooronder was de zeilkooi en een slaappleats voor de knecht. In het achteronder woonde het schippersgezin. Hier waren tegen het schot naar het ruim aan weerszijden kooien. Daartussen stond een fornuisje met daarboven een schoorsteenmantel. Achter was er een ronde bank met daarboven kastjes met mooi gekleurd paneelwerk. Gekleurd wil zeggen, dat met waterverf het vurenhout van de panelen een grove houtnerfstructuur was gegeven.

Hooihandel

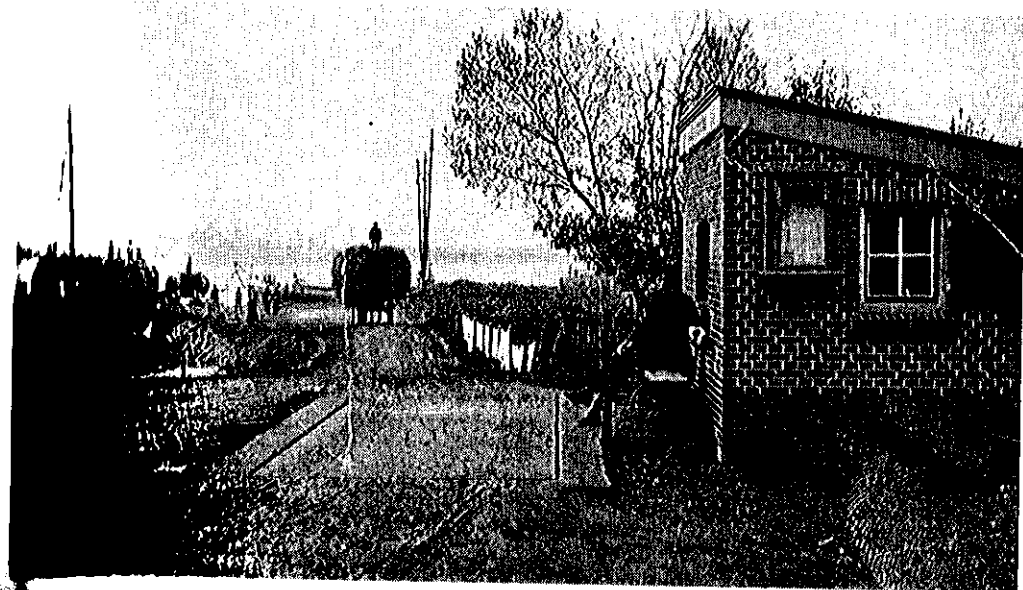
Over de hooihandel is in archieven en oude bronnen maar weinig te vinden. Faber heeft geschreven over handel in Fries hooi in de 18e eeuw (1). Van Loon heeft verteld over hooitjalken die in het begin van de 19e eeuw de Zuiderzee overstaken (2). Dit hooi was waarschijnlijk afkomstig uit Friesland en Mastenbroek. In 1978 vertelden informanten uit Noordwest-Overijssel mij over het hooi op de overgebleven ribben tussen de petgaten, het *ribbeheui*. Dat werd tot vierkante balen geperst en naar het buitenland verkocht als voer voor mijnpaarden. Dorleijn beschrijft de hooihandel vanaf het eiland Marken naar de Utrechtse Vecht en omgeving (3).

Een grote bron van hooi waren de uiterwaarden: *De uiterwaarden langs den Rijn, de Waal en de Maas leveren allezins de beste graslanden op, geven jaarlijks van iedere morgen (8516 Nederl. ellen) 5000 of 6000, ja zelfs 6500 Nederl. ponden hooi van de beste hoedanigheid; ook worden er ossen tot 500 of 600 zwaar geweid. Aldus Nijhoff in 1826 (4).*

De Alblasserwaard, Vijfheerenlanden en de Tielerwaard leverden eveneens veel hooi. Deze polders hebben eeuwenlang geleden onder een slechte afwatering en vele dijkdoorbraken. Er was alleen bewoning langs vroegere rivierbeddingen. De rivier had hier veel zand en klei afgezet, waardoor deze oude rivierbeddingen als stroomwallen in het landschap lagen. Men noemt dit omgekeerd reliëf. Deze oeverwallen waren met hun lichte klei goed te bewerken. Hierop werd akkerbouw bedreven: tarwe, gerst, haver, rogge, koolzaad, bonen, erwten en aardappelen (5).

Tussen deze stroomwallen lagen lage gronden die gedurende een groot deel van het jaar onder water stonden. Te lang om vroeg genoeg in het jaar te worden geploegd. Deze landen waren alleen bruikbaar als weide en hooiland. Er werd hier maar weinig melkvee gehouden, omdat de afstanden al snel te groot waren om te gaan melken. Wel was er vetweide: het vetmesten van rundvee. In sommige delen was de grond te slecht voor grasland; hier werden grienden geëxploiteerd.

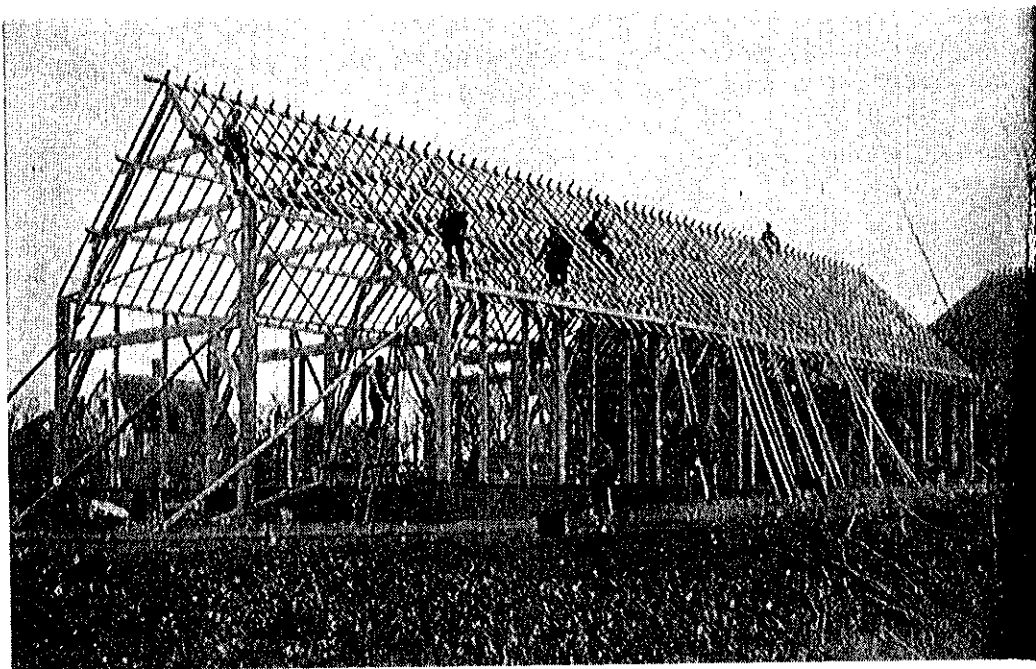
De boeren in deze streek verdienden geld met de verkoop van hooi en met de paardenfokkerij. Voor deze paarden werd veel haver verbouwd. Een groot opkoper van hooi was het leger. Deze organiseerde publieke opkopen waar de boeren tegen vaste prijzen hun hooi konden verkopen. Deze opkopen werden aangekondigd door de dorpsomroeper. Ze werden als regel gehouden op hoge gedeelten langs de rivier, meestal *Bol* geheten. Daar was een haven met een weegbrug.

De weegbrug "Schale der gerechtigheid" te Herwijnen.

Het hooi werd gewogen, aan boord geladen en betaald.

De handel in hooi vond een einde na de Eerste Wereldoorlog. In snel tempo namen vrachtauto's het transport over. Het leger schakelde vrachtauto's in om het geschut te trekken. De hooihandelaren vonden nieuwe markten in het buitenland, totdat in de jaren dertig ook hier de vrachtauto's de overhand kregen.

Een nieuwe hooischuur in aanbouw, omsreeks 1920.

Hooihandelaren

Duizer kocht zijn hooi in Zuilekom, Nieuwwaal, Genderen, Brakel, Herwijnen, Haften, Hellouw en in de Biesbos. Hij had een groot stuk van de Biezepolder gepacht. Dit hooi werd bewerkt door mensen uit de Nieuwendijk. Dit hooi was overal in de omgeving opgeslagen. Het hooi werd in de hooipers geperst; deze was van hout. Daarin werden balen hooi van 50 kilo gemaakt. Deze pers werd bediend door 5 à 6 man. Hij stond in een heel grote schuur waarin de hooivoorraad was opgeslagen. Het verhaal gaat dat hij 30 à 40 man in dienst had. Dit zal waarschijnlijk alleen het geval zijn geweest in de maanden juli, augustus en september. Volgens verhalen werd de zuiger in zijn hooipers omhoog bewogen door een vijzel. De schroef in deze vijzel werd rondgedraaid door een paard in een soort kelder onder de pers. Jan van Dongen vertelde, dat de pers voor en achter een klep had met daarnaast gleuven voor het ijzerdraad.

Er waren langs de rivieren ook andere hooihandelaren met hooipers zoals Van Roon in Waspik en Labbeget in Cappelle. Deze hooihandelaren kochten hun hooi rechtstreeks van de boeren, maar pachtten ook stukken hooiland. Om hun hooi droog op te kunnen slaan hadden ze grote schuren. Ze hadden 5 à 6 man in dienst om het losse hooi te verwerken tot pakken. In de hooitijd hadden ze tientallen arbeiders in dienst om het hooi binnen te halen.

De hooipers te Herwijnen van voor 1900.

Hooi was voor legers een levensvoorwaarde. Ook in het buitenland werd in de hooitijd overal hooi opgekocht. Om het vervoer te vergemakkelijken werd dit hooi vaak ter plaatse door hen geperst tot pakken. Bij al deze persen werd het hooi opzij bovenin gestopt en provisorisch aan gestampt. Dan werden de kleppen gesloten en werd de vloer omhooggeduwd. Was het pak hard genoeg, dan werden via gleuven in de kleppen ijzeren draden om het pakket gelegd en vastgemaakt. Deze persen zijn te vinden in historische literatuur over landbouwwerktuigen (6). Er waren meer typen hooipersen maar de pers, ontwikkeld door de Amerikaan Simon Ingersoll, was wel de bekendste.

WERKING VAN DE INGERSOLL HOOIPERS

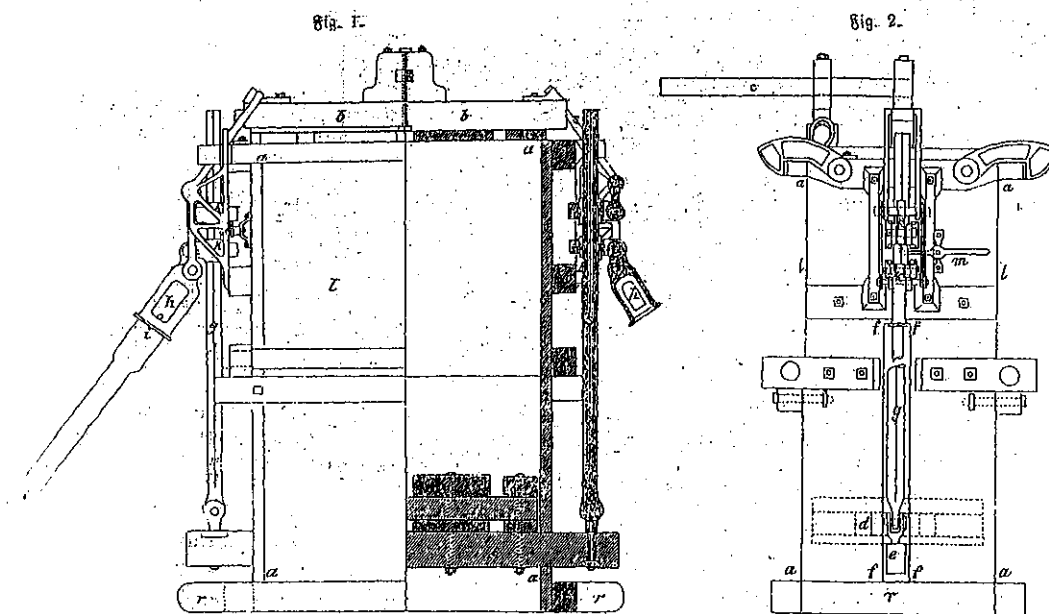
De pers wordt gevormd door een rechtopstaande houten kast die op een sterk onderstel is bevestigd. Het deksel kan door middel van een hefboom gemakkelijk worden opgeklapt om de pers met hooi te vullen. Evenzo laten zich de helften van de voor- en achterwand omlaagklappen om de geperste balen eruit te halen.

In de kast bevindt zich een beweegbare bodem bestaande uit een sterke balk belegd met zware planken. De dwarsligger steekt met haar einden door de zijwanden van de kast. Daarvoor zit daar een verticale sleuf. Aan elk eind van de dwarsligger is een sterke smeedijzeren stang. Boven gaan deze trekstangen door twee beweegbare klemmen, een bovenste klem en een onderste klem. Deze klemmen houden de stang alleen vast als er kracht op staat. De bovenste klemmen zitten vast aan de kast.

Aan elk van de eindenvan de kast zijn twee houten hefbomen gestoken in ijzeren schoenen. Deze schoenen zitten vast aan de onderste klemmen. Als die hefbomen naar beneden worden bewogen, dan pakken de onderste klemmen de trekstangen en bewegen die een eindje omhoog. Worden de hefbomen weer omhoog gedaan, dan pakken de bovenste klemmen de trekstangen en houden deze vast. Zo wordt de persbodem al pompend naar boven bewogen. Dit principe wordt nog wel toegepast bij eenvoudige autokrikken.

De sleuven in de zijden laten toe dat de persbodem tot ongeveer 2/3 van de hoogte kan worden opgeheven. Is dat gebeurt, dan worden de klappen aan beide kanten naar beneden gelaten. Door sleuven in de bodem en in het deksel worden bandijzers of ijzerdraden gestoken en om de geperste baal gelegd. Als deze zijn aangetrokken en vastgebonden, dan wordt het deksel geopend en de baal uitgenomen.

Dan worden de bovenste klemmen ontlast, de onderste klemmen losgemaakt en laat men persbodem en stangen naar beneden glijden en kan het vullen opnieuw beginnen. Het is handig als tijdens het vullen er een man in de pers staat en het hooi gelijkmatig verdeelt en het alvast met zijn voeten in elkaar drukt.

De perskast heeft een hoogte van ca. 2,0 meter, een breedte van ca. 110 cm en een diepte van 90 cm. De binnenste ruimte is 135 cm hoog, 105 cm breed en 60 cm diep. De geperste balen hebben een volume 31,5 kubieke voet. De geperste balen hebben een volume van 10,5 voet en is dus tot een derde gereduceerd. Nadien neemt hun volume iets toe. Zo'n baal heeft een gewicht van 100 tot 110 pond. Voor de bediening van de pers behoren incl. aanvoer en vullen vier man die per uur zes à zeven man die in een tien-urige werkdag 60 à 70 balen van 50 kg leveren. Het gewicht van de pers bedraagt ca. 550 kg. De prijs bedroeg 100 Thaler. De originele Ingersoll-pers kon 75 kg persen.

Deze pers is in de jaren zestig van de 19e eeuw ontwikkeld door Simon Ingersoll. Later had samen met Dougherty een fabriekje van hooipersen in Greenpoint op Long Island. Deze persen waren eenvoudig, gemakkelijk te installeren, behoeften nauwelijks reparatie en waren vooral goedkoop. Met deze persen konden snel veel balen hooi worden geperst. Ze waren veel goedkoper en zeker zo snel als andere soorten hooipersen, zodat ze vrijwel overal in gebruik waren. Ze werden vooral door het leger gebruikt. Hooi was de benzine van het toenmalige leger.

Hooischippers

De grootste concentratie hooischippers was te vinden in 's-Gravenmoer. Dit dorp was vroeger onderdeel van Holland. Hier woonden in de 17e eeuw turfshippers die Brabantse turf afvoerden via de 's-Gravenmoerse vaart en de Dongense vaart. In de 18e eeuw na afloop van de veenderij waren daar nog turfvaarten te vinden als Oude Lei, Monnikelei en Kloppelei. In de 19e eeuw heeft men door een herverkaveling dit landschap volledig veranderd.

Van der Aa schreef in 1843, dat 's-Gravenmoer 850 inwoners had, die zich bezig hielden met landbouw, turfgraven, scheepvaart en kantklossen. *Men vindt in deze plaats, welke eene bekwame haven heeft en vrij goed voor de scheepvaart gelegen is, vele hooiäken, ook wel 's-Gravenmoerse aken genaamd.* Van Waspik wordt gezegd, dat de ca. 2500 inwoners hun bestaan vinden in de hooibouw, de vee- en paardenteelt, terwijl de scheepvaart veel vertier geeft. Ook zijn er 3 scheepstimmerwerven, 5 touwslagerijen, 4 leerlooierijen, 2 bierbrouwerijen, 1 ros-olie- en 1 wind-korenmolen.(7)

Omstreeks 1900 waren er in 's-Gravenmoer meer dan 20 schepen die het gehele jaar door hooi vervoerden. Zij maakten elk jaar zo'n 12 à 15 reizen; zij kwamen altijd leeg terug. In de jaren twintig woonden er in 's-Gravenmoer meer dan 60 schippers. De andere schippers vervoerden met hun klippers en stevenaken onder meer riet, stenen en hout, bijvoorbeeld naar Amsterdam. Daar waren ook klippers bij van 120 last met twee masten. Deze schippers voeren vaak de Rijn op, maar dan altijd op een retourvracht. In de Tweede Wereldoorlog lagen er in 's-Gravenmoer nog 26 schepen. De haven is nu dicht en omgezet in een plantsoen.

Van Konijnenburg geeft een aantal tekeningen van 's-Gravenmoerse aken (8). Hij moet er wel meerdere geven, want die schepen waren onderling wat verschillend. Bij historische foto's kan hetzelfde worden waargenomen. Deze schepen hadden gemeen een plat vlak met vóór een heve. De zijden bestonden uit brede overnaadse gangen. Achter was een achtersteven met hakroer of een heve met klaphekken. De boog bij het klaphekken had een bijzondere vorm, niet gelijkmatig rondgebogen, maar achter recht omhoog en dan met een korte bocht recht naar het helmhout. Bij een van zijn tekeningen geeft Van Konijnenburg afmetingen: 27 x 5,4 meter.

Ik heb getracht informanten te vinden, die op deze aken hebben gevaren maar dat is niet gelukt. Daarom moet worden volstaan met historische foto's. Op een enkele foto is zo'n aak in vol bedrijf te zien: met een hoge hooilast of aan het lossen. De schippers uit 's-Gravenmoer werden wel aangeduid met oliekonten of hooikeuten. Een informant merkte over de hooischippers op, dat ze dachten dat ze niets anders konden varen dan hooi. Later bleek, dat ze ook heel goed andere vracht konden varen.

Mest en hooi

Er waren in 's-Gravenmoer ook schippers die mest haalden voor de boeren op de zandgronden, zoals de gebroeders Faro. Deze mest haalden ze op bij Zuid-Hollandse boeren. Sommige schippers uit Drimmelen en Raamsdonkveer haalden hooi uit de Biesbos voor boeren op het zand. Sam van der Sluis vertelde, dat zijn vader en oom dit deden voor boeren in Oosterhout en Cappelle.

1. Nijhoff, I.A., 1826: *Statistieke beschouwing van Gelderland*, Arnhem.
2. Faber, J.A., 1974: Heu oder Butter, in Bog, I. e.a. (red.): *Wirtschaftliche en soziale Strukturen im säkulieren Wandel, Festschrift für Wilhelm Abel zum 70. Geburtstag, Band I: Agrarische Wirtschaft und Gesellschaft in vorindustrieller Zeit*, in *Schriftenreihe für ländlichen Sozialfragen*, Heft 70, Hannover.
3. Loon, F.N. van, 1838: *Handleiding tot den Burgerlijken Scheepsbouw*, Workum, p.70.
4. Dorleijn, P., 1982: *Van gaand en staand want, De zeilvisserij voor en na de afsluiting van de Zuiderzee*, deel II, Bussum, p.194.
5. Bijl, A., 1997: *Het Gelderse water: waterstaatkundige en sociaal-economische ontwikkelingen in de polders van de westelijke Tielerwaard (1800-1940)*, Leiden, p.22, p.55 en p.63.
6. Meyer, E., 1910: Dreschmaschinen und Pressen, in Fischer, G. u.a. (Red.): *Die Entwicklung des landwirtschaftlichen Maschinenwesens in Deutschland*, Berlin p.235-284.
7. Aa, A.J. van der, 1843: *Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden*, Gorinchem, 10e deel, p.830. Idem 12e deel 1849, p.123.
8. Konijnenburg, E. van, 1913: *De scheepsbouw vanaf zijn oorsprong*, deel III, Brussel, p.66-68.

Foto 1. De weegbrug "Schale der gerechtigheid" op de Bol bij Herwijnen ± 1920, collectie Historische Vereniging Herwijnen

Foto 2. Een nieuwe hooisluur in aanbouw ± 1920, collectie Historische Vereniging Herwijnen

Foto 3. De oude hooipers ± 1900, collectie Historische Vereniging Herwijnen

1996

2001

Vijf jaar geleden vonden het Boveneind en Benedeneind elkaar en werd er een historische verbintenis aangegaan. Deze verbintenis is zeer vruchtbaar gebleken, gezien de nog steeds groeiende familie. Wij willen dit heugelijke feit vieren op woensdag 6 juni 2001, tezamen met ons bruidspaar

Klaas en Neeltje Van Den Ouden Dijk

Het feest wordt gehouden op de boerenhofstede van de familie Pannekoek, Achterweg 11 te Herwijnen, waarbij u van harte wordt uitgenodigd, liefst in gepaste kledij.

Verlenging van de huwelijksakte voor vijf jaar door de ambtenaar van de burgerlijke stand, Rosalie Van Den Engelenburg, zal om 20.00 uur plaatsvinden, maar u bent welkom vanaf 19.00 uur, zodat u vooraf nog van enkele oude ambachten kunt genieten.

Enkele genodigden zullen liederen ten gehore brengen en voordrachten verzorgen.

Namens de familie
Van Den Ouden Dijk
Herwijnen.

Historische vereniging viert eerste lustrum met bruiloft

HERWIJNEN – Met een prachtige boerenbruiloft is vorige week woensdag het vijfjarig bestaan van historische vereniging Den Ouden Dijk gevierd. Er was veel belangstelling voor deze zomeravondbijeenkomst, die werd gehouden in de bedrijfsruimte van de familie Pannenkoek. Tijdens de feestelijke avond werd het contract tussen het Herwijense Boveneind en Benedeneind verlengd. Op het erf werden diverse oude ambachten uitgeoefend, zoals het beslaan van paarden, het breien van visnetten en het maken van korven. Ook koemen een oude boerenwagen bewonderen, zoals die dertig jaar geleden nog werd gebruikt. De verlenging van de 'huwelijksakte' voor vijf jaar werd bekrachtigd door ambtenaar van de burgerlijke stand Rosalie van den Engelenburg met als getuigen Klazien van het Boveneind en Aart van het Benedeneind en het eerste 100ste, 200ste, 300ste en 400ste lid. De avond werd opgeluisterd door het koortje van Den Ouden Dijk, dat oorspronkelijk slechts eenmalig zou optreden, maar inmiddels regelmatig op bijeenkomsten te horen is. Deden van de vereniging, veel oud-Herwijners die er een verre reis voor over hadden, waren in grote getal aanwezig.

Van links naar rechts: Cor van Oostrum, Tienus de Bruijn, Bertie de Kiviet, Betsy Schram en Marinus van Maaren.

DANKBETUIGING

Langs deze weg willen wij iedereen bedanken, die onze trouwdag tot een groot feest gemaakt heeft. Het was werkelijk een genoegen te zien hoe velen van u letterlijk alles uit de kast gehaald hadden om de feestvreugde te verhogen. Hoewel op de avond zelf al genoemd, willen wij een speciaal woord van dank richten tot degenen die de oude ambachten verzorgden; Jan Schram achter het spinnewiel, Trudy van Arkel met wol kaarden, Annie Vos zat te kantklossen, Marten v.d. Vies met mandenvlechten, Piet Vroegh was visnetten aan het breien, Jans en Frik van Zee met boterkarnen, hoefsmid Van Zee Sr. en Jr. smeedden het ijzer toen het vuur heet was en besloegen het paard van Ad van Zandwijk, de dirigent van het Koor Wim de Joode bespeelde het buikorgel en Jan de Fockert stelde zijn prachtig gerestaureerde boerenwagen ten toon. Ook de koetsier van het bruidspaar Thea Mac-leane en de dames van de bediening willen we niet vergeten. Verder iedereen die met zijn of haar inbreng ons vermaakt heeft, bedankt en bovenal de Familie Pannekoek voor het beschikbaar stellen van hun hofstede. Het was fantastisch!

Klaas en Neeltje van den Oudendijk

Kiek van toen.

Allereerst wil ik in deze aflevering iets over de vorderingen van het project van ondergetekende en Wim van Arendonk betreffende de hooibergen vertellen.

We hebben nu op schrift staan hoeveel hooibergen er in totaal in Herwijnen hebben gestaan. Dat zijn er meer als we in eerste instantie dachten. We zijn nu op een aantal van 60.

Nu doen we een oproep om verhalen, anekdotes en wetenswaardigheden naar één van ons tweeën door te geven. Ook zouden wij graag foto's in bezit krijgen waarop een hooiberg staat. Nog mooier is als men aan het werk is, bijvoorbeeld hooi lossen of de bergkap opdraaien. We zijn overal blij mee!

Dan nu de foto's van een "Kiek van Toen". Deze foto's horen bij de voordracht die hierbij staat afgedrukt en heb ik ontvangen van Jan van Boggelen uit Gorinchem.

Onderaan deze voordracht staat:

Voorgedragen op 13 februari 1935.

Ter gelegenheid van mijn tachtigste verjaardag.

Door A.J. van Mil, ouderling in de Ned. Herv. Gemeente te Herwijnen.

WAGEN EN

OP MOTOROLIE

VERVOER

WAGEN

OP MOTOROLIE

A. J. VAN MIL, HERWIJNEN
WAGEN EN CARROSSERIEBOUW

HERWIJNEN, DEN 194

REKENING

VOOR

te

Ondertekend door H.J. van Herwijnen beter bekend als "Japke van Herwijnen" die met zijn broer Willemke en huishoudster Cor op "Den Oudendijk" woonden. En kijk die gebroeders eens tevreden zitten. Kort bij de Moerbeiboom met het uitzicht op d'n Ouwe Wiel genietend van hun oude dag in een oase van rust.

De broers waren vrijgezel en Japke was in die tijd een geliefd zondagschoolleider bij de Ned. Herv. Gemeente. Als men tijdens de Kerstdagen het Kerstfeest van de zondagschool vierde vroeg Japke steevast aan het einde van deze vierden: "en keier hedde allemaal wa gehad" en dan riepen ze allemaal in koor "ja Japke".

Japke is op hoge leeftijd nog verhuisd naar Hendrik Ido Ambacht en Willemke is op "Den Oudendijk" gestorven. Huishoudster Cor is naar Leerbroek verhuisd waar ze weer in de huishouding ging.

Japke en Willemke

VERJAARDAG OP D'N OUDENDIJK

Daar op den Oudendijk Bij 't huisje aan den Wiel Waar 's-Zomers bloesems prijken 't mij wonderwel beviel.	Een kamer reeds gevuld Met vrienden en vriendinnen Een schaar die met ongeduld Zich baant een weg naar binnen.
Mocht ik zo gaarne komen En rusten op den bank Onder oude Moerbeibomen En druiven wingerdrank.	Geen winterkou of stormgetij Voert hier den boventoon Maar allen zij we even blij De vriendschap vind z'n loon.
Hoe mocht ik daar genieten Van 't uitzicht op dien plas Met zingende karkieten En krekels in het gras.	Wat vreugde is er rond de haard Nu allen juichen een van zin De Heer des huizes die verjaard Hij gaat de tachtig in.
Als d'avondzon verlichten De vensters van het huis Was het een schoon gezichte En voelde ik mij thuis.	Prijst den Heer met blijde galmen Ook Uw ziel heeft rijke stof Wil dan ook nu Uw Psalmen Vrolijk wijden aan zijn lof Wil zolang gij't licht geniet Hem verhogen in Uw lied.
't Werd alles rust en vrede Zelfs menschenmond verstomd Bij zoveel lieflijkheden Als zoo de avond komt.	Ook vandaag is daartoe reden God gaf U weer op dezen dag Te gedenken wat 't verleden En 't nu te aanschouwen gaf.
Ook 's-Winters kan het mij bekoren Dat huisje op den dijk Wanneer de wiel bevroren Ik naar het schaatsen kijk.	80 lange lange jaren Vervlogen als in een droom Wou hij U in't leven sparen Soms bruisend als een stroom.
Wat loven en beweging Daar op het gladde ijs Ook oudren vaak met beving Afwachten tot elke prijs.	Maar weest als kabbelende beek Geleide op effe baan Waar God dan als zoo telkens bleek Steeds aan Uw zijde wil staan.
Ook hiernaan komt een einde En 't wordt ook nu weer stil Daar pas het leven deinde En nu weer koud en kil.	Hij geve dat gij meer en meer Bij 't klimmen uwer jaren Uw hart moogt geven aan den Heer Die't veilig kan bewaren.
Daar zie, daar straalt het licht Daar 'n klor van't vensterluik Vlug op dat gezicht Daar 't naar binnen sluip.	

A.J. van Mil

En dan nu iets over degene die deze voordracht heeft gemaakt. Bij de ouderen onder ons bekend als "Van Mil de wagenmaker". De familie Van Mil kwam in 1925 vanuit Waardenburg naar Herwijnen om in de Rij- en Uitweg een wagenmakerij te beginnen. Het beroep ging al vele jaren van vader op zoon en ook A.J. van Mil werd opgevolgd door zijn zoon Piet.

Maar in 1958 is hij gestopt met de zaak doordat de landbouw steeds meer mechaniseerde en er steeds minder werk kwam voor de wagenmakerij. Piet ging werken op de Bovenoven in Herwijnen en later in Gameren op de steenfabriek. Hij woont nu samen met zijn vrouw in de Kolstraat te Herwijnen.

Jaap de Kock

Voorwoord.

Namens het bestuur wens ik u allereerst een gelukkig 2002 toe!

Voor u ligt weer een nieuwe uitgave van ons verenigingsblad. Ik kan u zeggen dat het verenigingsblad met veel plezier wordt geschreven. Al is het iedere keer weer een heel gepuzzel om een zo gevarieerd mogelijk exemplaar in elkaar te zetten, zodat er voor "ieder wat wils" in staat. Volgens mij is dit ook deze keer weer goed gelukt. Ook zijn er steeds meer leden die de pen ter hand nemen en verhalen voor het verenigingsblad schrijven. Het bestuur is hier erg blij mee en roept een ieder met een leuk, historisch verhaal(tje) dit bij de redactie van het blad in te leveren.

Het afgelopen jaar vierde "Den Ouden Dijk" o.a. het vijfjarig bestaan met een drukke, gezellige boerenbruiloft. En ook de overige ledenavonden werden weer goed bezocht.

Maar ook dit jaar staan weer leuke en bijzondere avonden op het programma. Wat het precies gaat worden blijft nog een verrassing maar op bladzijde 2 kunt u alvast de data in uw agenda schrijven, zodat u die avonden alvast vrij kunt houden.

De ledenavond voor woensdag 30 januari a.s. was reeds aangekondigd in het vorige verenigingsblad en u treft hierbij de convocatie aan. Het belooft een avond in "stijl" te worden gezien de verjaardag van onze koningin en het huwelijk van kroonprins Willem-Alexander met Máxima Zorreguieta, met een dialoog in oranje- en blauwe tinten. Leest u de uitnodiging hiervoor!

De zomeravondbijeenkomst zal dit jaar ook weer iets bijzonders worden en de organisatie/voorbereidingen zijn daarvoor al in volle gang.

De ledenavond in oktober zal echt een ouderwetse Herwijense avond worden met "oud Herwijners". Kortom: het worden weer gezellige avonden!

In het vorige blad reeds door de penningmeester is aangekondigd zal de contributie dit jaar middels een acceptgirokaart plaatsvinden. Ik verzoek u de betaling van de contributie hiervan gebruik te maken. Dit maakt de betaling ervan makkelijker voor de penningmeester.

Ik wens u veel leesplezier toe en tot ziens op één van onze bijeenkomsten.